

ИЗЛАЗИ УТОРКОМ, ЧЕТВРТОМ И СУБОТОМ

ПРЕДПЛАТА: ва Краљевину СХС
 вјесечно Д 15; тримјесечно Д 40;
 ва Италију вјесечно лира 6; по
 једвај број 30 центева. Оглав
 по цјенику. Поједвај број Д 1:30.

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Помтарина плаћена у готову.

Издаје: Окружни Одбор Народне
 Радикалне Странке у Шибенику.
 Одговорни уредник: Шпиро Вакић.
 Телефон број 60.
 Штамп: Нова Штампарија — Шибеник.

Година II.

ШИБЕНИК, субота 26. маја 1923.

Број 89.

Држава и слобода.

Danas kad se na svakom uglu čuju riječi: држава и слобода, хоћемо да се мало позабавимо овим питањем. Држава и слобода два су наскроз опречна појма, један другог искључује. Како се год држава називала: република демократска, федеративна или федерација, селјаčka, комунистичка, она увијек значи стегу а не слободу. Свака држава, па каква била форма њене владавине, настала је, постоји и одржава се силом, снагом. У држави има сваки само онолико слободе и права, колико му то даје држава.

Из најслободомнијих комунистичких начела никла је болшевићка држава, Русија, која је сву слободу угушила. Чим је разуздано слободни болшевиizam постао држава, угушио је сву слободу. Обично се мисли, да је живот у држави слободан, док је истина баš напротив. Живот је слободан само ван државе, а у свакој је држави стегу, распово. Стогод је држава јаča и чвршћа, time је и стегу јаča и у њој је мање слободе.

Само изван државе човек је слободан, живи како хоће, ради по вољи, храни се како му се допада, не позна никакву државног закона или стегу, његова је слобода потпуна, неограничена. Позна само природне сметње: глад, жеђу, хладноћу, врућину, болест, звијери и т. д.

Човек год живи у држави чим се макне, најге на сметње. Хtio би нешто, али немије, неда закон, а оно пак што не би хtio мора, јер је државни закон опет по сјреди. Несмије се Чoвјек оженити дјевојком којом би хtio, јер Хришћани немију узимати нехришћане и обрaтно, гдје нема цивилног брака. I међу самим Хришћанима има безброј запрета. Сродници, калуђери и православни попови по други пут, док католички никакo, војници и официри без одобрења, за vrijeme поста, не смију се женити. За vrijeme Аустрије, дјевојка из Босне морала је имати дозволу земалјске владе, ако се удала изван Босне. По друштемним правилима и обзирима не смије узети »неприлику.« Има их који би врло добро знали да праве новце, и добро би им дошло, али не смију. Несмије тјерати кола цестом којом страном хоће, и то је прописано. Не смије ловити у свако доба ни ribu, а ни дивљач. I многог тога човек не смије што би хtio. А ipак има многог тога што се мора а не би хtio, као ићи у војску, у рат, плаћати порез, цијепити богинје и т. д.

Сва је држава састављена од »несмије« и »мораš«, кроз које сваки држављанин мора да се провлачи, као змија кроз каменце да се повуја. Што је кога држава старија, развијенија, културнија, то има више и »несмије« и »мораš«, у таквој је држави све већа стегу. У држави, није само један човек. Државу саčinјавују милиони, па ради тога свачија воља одма изазива и туглу вољу, оно што једном годи другоме смета, човек мора да има обзира. Нeko voli о Вожићу и о сватовима да пуца из кубура и пиштоља, други се томе опире, јер им се живот у опасност доводи, неко воли ноћу улицом да пјева, да даје одушка својим осјећајима, а други се противе, јер да не могу спавати, или им смета у тузи или у болести.

Живети човек у држави постане нераздруживи друг држављанин, не би могао без других живети. Радећи један те исти посао престане усаврш се у њему, постане врло користан члан друштва, па ни друштво без њега ни он без друштва не могу живети онако удобно, како иначе живе у друштву. Човек постане машина,

која само једну врсту послова ради тачно и добро, а за остале и најобићније послове је неспособан. Кемичар који налази слaсти и горчине и тамо гдје ми не мислимо, не може на пијаци погодити које је воће слатко, што сваки селјак зна и без кемije.

Само у држави чoвјку је осигуран живот и иметак, зашћени је од природних непогода и од звијери, а то све на рачун слободе. Цијела удобност и култура у држави иде на рачун слободе. Да од гјака постане стручњак, мора себе да осуди на 20 година робije да учи, а од стручњака да постане набућњак, мора себе човек осудити на вјечну робљу.

Погрјешно је, када се код нас по новинама, зборовима и у политици приповједа и кoртешје, како ће у другој држави, када се друга створи, бити све друкчије, коко у њој неће бити ни онoг »мораš« ни онoга »несмијеš.« Народу се прича, како у таквој држави неће бити војске, неће се плаћати порез и сл., једном ријечи, како ће у таквој држави бити потпуна слобода. Сами они који тако говоре, знаду добро да је то немогуће и да се неће моћи провести ни у »мировној и чoвјечанској селјаčkoј републици.« јер би и ту било стеге. I баš у тој »чoвјечанској« републици били би Срби стегнути као нико никada на свијету.

У нашој новој држави, Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, слобода се мора разумјети само тако, да су терети и користи у држави правилно раздјелени и то према свачијој снази, а не да један сноси све терете, а други само да користи воће, да се сваки културно и економски може слободно развијати, да сви имamo исте дужности и иста права. Само онoму који врши све дужности припадају и сва права.

DEMAGOG.

Posljednji Radićev govor nije nikoga iznenadio. Radić je ostao uvijek онај стари, nije се ни за dlaku помјенио, конфузан и амбициозан. Чoвјек иде за славом и чини му се да пут којим је пошао к њој води. I зато му се не да с тога пута скренути. Он хоће да надмаши и хрватског краља Томислава и uопште све хрватске великane, хоће да даде Hrvatima оно, што им до сад нико nije дао. Само тако кад се посматра Radić и његов рад, даде се схватити, разумјети.

Као да Radiću nije било доста онај govor и недјелу у Загребу. Хtio је да се о њему и у свијету говори. Giulio Caprin, dopisnik „Corriere della Sera“ posjetio је Radića и razgovarao с њиме преко један sat. Naravno Radić ima vremena kad је у razgovoru са једним страним новинаром, и то новинаром угледнога lista онага народа, talijanskoga, koga Radić toliko hvalи и за čiju се politiku oduševљива. За нас nije važno оно што је Radić rekao talijanskome novinaru — јер је само žuvelо своје stare, obične fraze — nego оно što он о Radiću sudi.

„Svršavamo — piše Caprin — i moja sumnja, да li imam посла с otvoreним rebelom или vогjom странке, koji prijети с nemogućom bunom samo zato да bude što jači у pregovorima, nije potpuno riješeno. Али држим, да је на koncu Radić govorio iskreno. Nije izbjegavaо nijednu kontradikciju, kojои obiluje njegov pokret, stvoren за један narod, koji он хоће да učini izabranim narodom integralnog pacifizma, pak је pokazao да има мање критичног дuла од samih masa. I govoreћи са странцем, Radićeva ideologija odaje

једноставну demagogiju, добру да с њоме hvata narod hрватских sелјака“. Caprin се пита, да li је Radićevština snaga, koja će се utopiti у razočaranju, јер nije kadra да izvede nijedno од svojih vanrednih obećanja или će „efektivna suverenost... hрватске republike, па и uz cijenu kojeg kompromisa, oстати у politički iskusnijim rukama Beograda“. Caprin не вјерује да би sukob са Radićem svрšio katastrofom. Veli да ostaju dvije mogućnosti: „ili će се јednog dana ова ličnа demagoga iskulјuti у vladinog čoвјeka или će isčeznuti zajedно са svojim absurdnostima. За sada nije ništa drugo nego demagog, koji је јак zbog svoje neodgovornosti и, valја reći, zbog велике tolerancije, којом га vlada у Beogradu pušta да govori, proklinje и fantazira“.

Eto tako Radića opisuje stranac, koji у svom sudu nije ni najmanje pretjerao. Trebalo би јednom istupiti protiv Radića otvorenije и energičnije. Trebalo би pokazati masama да је државна vlast и над њим. Dok се tako не bude postupilo неће се Radićevština suzbitи.

Посјета између Француске и Мале Антанте.

Француска vlada послала је маршала Фоша у Пољску и Чехословачку, а ђенерала Ле Ронда у Румунску и у нашу државу. Ове посјете су имале задатак, да доведу у ближи и интимнији контакт са војним круговима и са самом војском. Ове посјете стоје у веви, да се увее у војну управу Мале Антанте заједнички систем, а који би се подударало са оним у Француској. Ова јединственост са случај мобилизације аначила би јединствену фронту у различитим правцима.

Његово Величанство Краљ Срба, Хрвата и Словенаца спрема се, да са Кралицом званично посјети предсједника Француске Републике Милрана те се у Паризу чине припреме аа дочек нашег краљевског пара.

Румунски краљевски пар овог лета посјетити престонице Мале Антанте и Француску.

Маршал Фош испоручио је предсједнику Чехословачке републике Масарику позив предсједника Милрана да још ове године посјети Париз.

Како је у Русији?

У Русији је пробаио дуже времена француски анархиста синдикалиста Шазов. У Москви се је бавио као делегат комунистичких синдиката цијеле Француске. Поиритивши се Шазов на зборовима синдиката износи шта је у Русији видно и шта му је пало у очи. У Москви га је поразио огромни број просјака по улицама. То су људи једног, жалосног изгледа, изомождени, изцурени, гладни са изразом очајања на лицу. Њих чoвјек сусреће на сваком кораку. „Често сам пута питао комунисту Кадо, који је прије мене из Француске дошао, да ми објасни узрок безбројних просјака у совјетској републици. И Кадо ми рече да се ти просјаци по својој доброј вољи врте по улицама и просе. Совјетска vlada им је дала стан у касарнама и храну, али они више предпостављају чист улични валаух него живот у касарнама“. Но ја сам срео те просјачке полугоде, поцјепане, гладне и то на мразу гдје пуца дрво и камен и ја нисам могао повјеровати да су они својевољно оставили топле ка-

сарне и изишли на ову псећу студен да липсавају у ритмама кроа кој се голо тијело види. А улицама, поред тих бједника, јурили су аутомобили са свиленим сједиштима, пролазили су пјешаци са тешким и финим бундама; радње су биле препуне најскупоцјенје robe; у деликатесима најфинија јествина а у ресторанима грмили су оркестри и пиrowали представници „нега“ т. ј. нове економске политике. И ја сам увидио и појмно да у Русији нема братства ни једнакости Ми смо противници насиља, али сад савћамо, разумијемо зашто, стари буржоаски свијет не напушта своју позицију без борбе. А шта су дале жртве учињене за револуцију, ида је донијело ново доба!“ Шазов описује стање радника у совјетској Русији, „Радника има 17 категорија“. Је ли то једнакост? Максимум радничке зарде је 460 милиона рубаља мјесечно, а минимум 35 милиона, а то је 15 килограма бијелог хљеба и ништа, апсолутно ништа више. Радници не купују бијели хљеб; и презадовољни су ако има црнога и пајурљег — и ако су пекарнице пуне колачима и бијелим хљебом. И у часу када радници и селџаки умиру од глада совјетски представници уаимају у иностранству милионе стране валуте и воде један живот, који је неспрамерно раскошнији, него што га је икада догле било. Иста је слика и у Петрограду, „У Петрограду смо вели Шазов, одсјели у међународној гостионици. Тамо те сачекују лакеји у фраковима и смокингу. Сви су се људи према нама понашали са толиким презирањем, да смо били принуђени жалити се комитету партије — али нам то није ништа помогло.“ И овај анархиста синдикалиста долази до закључка да међународни пролетаријат треба да помогне руским радницима руском, пролетаријату у борби противу совјетске, большевичке владе, која једино и само себе гледа најгрознији мучитељ радника и селџака је ова радничко селџачка т. ј. совјетска влада. Руски радник је најбједнији, беспомоћно створење, кога дави глад и оскудица и он је готов да се мири са сваки режимом, који би га ослободио овога совјетског режима, и који би му донио хљеба и слободе, јер под овим, большевичким, он пропада и постаје роб.

Uzroci potresa.

Šibenik i njegova okolica. — Podzemne vode. — Jezera.

Šibenik nije još zapisao u svoje anale ovoliko potresa. Prvi potresi pojavili su se 29 aprila oko deset sati u jutro. I kod punih osam dana osjećali su se češće sad jače sad slabije. Ali i poslije, naravno rjeđe, pojavljivali su se. Zadnji je bio u utorak 22. o. m. j. oko 11 sati i četvrt prije podne.

S ovim pitanjem, koje je uznemirilo u velike Šibenik, a pogotovo okolicu, hoćemo malo da se pozabavimo.

Centar ovih potresa, prema izvještaju seizmološkog zavoda u Beogradu, jest otok Zlarin, pa Vodicica i Zlosela. Uistinu u Šibeniku se potresi osjetio da dolazi s mora, jer je išao preina istoku i izgubio se negdje iza Vrpolja. U Drnišu, kao ni u Kistanjama i Kninu nije se osjetio. Kod svih potresa zemlja bi se stresla uz kratki, podmukli tutanj, kao da se na nju srušila kakva silna gromada s neskeke visine, ili kao da su se brda prelamala.

Jer su ti potresi bili česti i svakodnevnii i jer se eto pojavljuju skoro mjesec dana, razumljivo je, da se narod uplašio i da je počeo koješta nagagjati. Zato ćemo letimično iznijeti uzrok ovih potresa, — koji su lokalni, jesu mnoge i ogromne podzemne špilje, koje se nalaze u okolicii Šibenika i to ne samo ispod površine kopna i otoka, nego ispod samog morskog tla. Krka, te jezera Prokljan i Vrana sigurno su ve-

zani podzemnim kanalima, jezerima, špiljama, koje pružaju svoje zile na more, pa čak iду i ispod mora, gubeći se negdje daleko u Jadranu. Proljetne kiše, usljed kojih je nabujala Krka, nabujali su i podzemni kanali i tako je voda derala ispod zemlje i sad kad je opala podkorpne gromade u zemlji ruše se. A onda ubrzano strujanje i padanje vode, iz jedne u drugu podzemnu špilju, prouzrokuje šum i drma zemaljskom korom.

Zanimiva je pojava otok Zlarin. I ako je udaljen par kilometara od mora to se ipak na njemu nagje na više mjesta pitke vode. Na brdu pak Klepac, visok oko 170 m., uprav na vrhu ima između kamenja procep, koji naliči na vulkanski kreter. Ta šupljina ide okomito u zemlju, a do sada je nije niko izmjerio. Ljudi su se spuštali do 60 m. duboko, ali dalje nije išao niko. Oni koji su se u tu špilju spuštali kazuju, da se poslije uski krater pretvara u silnu širinu, koja ima promjer od više stotina metara. Kad se u nju baci kamen, treba dugo čekati dok pane, a kad pane čini se kao da je pao u vodu. Nije isključeno da bi to moglo biti podzemno jezero i to slatke vode. To se tumači radi izvora kojih ima na otoku. Svakako bilo bi zanimljivo ispitati ovu špilju, jer je možda i ona u vezi sa ovim potresima.

Ispod Vodicica i Zlosela, koja leže uz more na kopnu sjeverozapadno od Šibenika, sigurno teku ponornice, a možda ima i podzemnih jezera koja su u vezi sa Krkom, Prokljanom i Vranom. U Vodicama ima više izvora nego i u jednom kraju Dalmacije. Glđe god se zakopa malo dublje nagje se slatka voda. I stalno ta voda dolazi iz Krke ili Prokljana. Zanimivo je, da je more, za prvih potresa bilo tako mutno, kako ljudi ne pamte. Spomenuta špilja na Zlarinu, Prokljan, Vrana, Krka, more i obližnji otoci, stoje bez dvojbe u vezi sa ovim potresima, a vjerojatno da su ova mjesta i uzrok potresa jer se tu potresi ragjaju i tu su najjači. Nije isključeno, da ovi lokalni potresi, tektonske naravi, ne bi mogli imati svoje uzroke i ispod litospere, a u tom slučaju potresi bi mogli biti i katastrofalni, ali pretpostavka ima malo mogućnosti.

Istorija nam govori, da je u ovoj okolici bilo više promjena na zemaljskoj kori. Kad je voda mirna i bistra i danas se u Prokljanu u dubini od 15 m. vide Gavanovi dvorovi, za kog legenda veli, da je na Prokljanu imao svoja polja i dvore, ali zbog zločina njegova i njegove žene, Bog ga za života kazni i pod njegovim dvorima otvori se jezero, koje proždrije njega i njegovo sve bogatstvo. Od svega njegova ostala je jedino crkvice, čije se ruševine i danas vide na obalama Prokljana. Kod Tribuna vidi se u moru prastaro groblje i ruševine, koje su usljed potresa i promjene zemaljske kore došle pod vodu. Slično se vidi na Murteru, pa u Cavtatu i drugdje na našoj obali.

Ovi današnji potresi nijesu ni najmanje opasni. Kad bi došlo do promjene zemaljske kore, tad bi potresi bili vrlo jaki, česti, tutnjava bi se na daleko čula i to ne bi išlo brzo, već veoma polako i postepeno, tlo bi tonulo malo po malo. Bilo bi interesantno da dogju stručnjaci i da prouče uzroke ovih potresa, kao i samo tlo, tim više što se je jedanput ovuda zemaljska kora mijenjala.

† Др. Јован Коцкар.

У четвртак у јутро нагло је преминуо у Новом Саду, народни посланик др Јован Коцкар. Увјек је био међу првима кад се радило за добро народа и отаџбине. Пошавши у Београд на своју дужност нагло му је позлило по путу и зауставио се у новосадској болници, гдје му је била извршена операција. Али је није преболио. У Осјејку основао радикални орган „Стражу“ и био њен главни уредник. Слава му!

† Ђуро Вукотић.

Иа Котора смо примили тужну вијест, да је умро Ђуро Вукотић, председник которске општине 24. о. м. ј.

Рођен у Грбљу, свршио је учитељску школу у Задру. Изабран, први пут, за посланика на далматинском сабору, кад није могао доказати, да је навршио прописне године, ишао је из сабора, неврифициран, са сигурношћу, да ће се повратити Биран затим, без прекида, био је дуго посланик и није прошао незапажен. Мање даровит од свог претходника, Стефана Љубише, Вукотић је имао својства, која су му давала изјасна предимства над друговима. Увјек одмјерен, никад брзоплет, Вукотић је, и у временима љуте племенске борбе, за коју је аустријска влада анала од далматинског сабора направили поприште, издигао се над страстима и вршио је благе утицаје. Такав је био и тако је корисно дјеловао у српској странци, у оној њеној туђој разарености која је настала послједице смрти Саве Бјелановића.

Вративши се, послједице рата, из туђине, гдје га је, на његову срећу, затекла била прокламација рата, био је, на опће задовољење, постављен за управитеља општине Которске. Вјечна му успомена!

Домаће вијести.

Војне вјежбе. Њ. В. Краљ потписао је указ, којим се наређује: 1. да се ове године позове на тридесетодневну вјежбу потребан број љекара 2. да се у мају, јуну и јулу ове године позове у команде војних округа потребан број добро писмених обавезаника на једномјесечну вјежбу у војној администрацији.

Војна Академија. Њ. В. Краљ одобрио је да се ове године прими у нашу школу Војне Академије до 320 младина, у Вишу Школу Војне Академије до 40 официра из трупе.

Шарлах. У Лећевици је установљено четири случаја шарлаха. Подузете су све мјере да се зараза локализује.

Цијељење дјце. У цијелој Далмацији обавиће се цијељење дјце и то обавезно. Сва дјца од 1 до 10 година морају се подврћи цијепању. Ове је мјере подузео Здравствени Одсјек ради погубељи ширења богиња (оспица) и других приљепчивих болести.

Испити зрелости. На мјесној гимназији и реалној гимназији почиу испити зрелости писмени 11 јуна, а усмени 18 јуна.

Дани Црвеног Крста. Главни Одбор Друштва Црвеног Крста Краљевине СХС одлучио је, да се ове године отпочне са извођењем друштвеног дана у цијелој земљи. За тај дан уает је 8. јуна, дан вјенчања Њ. В. Краља Његово Величанство Краљ благозволело је одобрити ову одлуку главног одбора, да ће се почев од ове године што свечаније изводити друштвени дан, који ће ове године трајати 8., 9. и 10. јуна. Да се у Шибенику што свечаније проведу ти дани, срески одбор ставити ће се у дотицај са свим надлештвима, школама и друштвима, те ће наредно бити објављен програм свечаности.

Опћина и видање соколске аграде. Не знамо, колико има тачности у гласовима, који се чују, да је опћина даровала мјесном „Соколу“, за изградњу једног павиљона; своје земљиште пред „Кинем Тесла“ и новом кућом браће Иљадика. Евентуални избор тог земљишта за ту градњу не би никако био добар и опћинска управа мора одустати од те мисли, ако је има. Јер је Шибеник већ довољно изнакажен, да би могао изгубити и оно мало могућности, коју још има, да смањи своје ружне облике, ако једног дана добије управу, која ће водити рачуна о тој нужности овог града.

Порота. На 22. о. м. ј. почела је предпоротним судом расправа против Петру Ивановићу Гребојоку, Александру Максимовићу

Закон о чиновницима.

Нове намјене министар г. Трифковића у пројекту закона.

На сједници удружења чиновника са факултетском спремом, народни посланик Рајнер, као изјестилац о чиновничком закону у Законодавном Одбору Народне Скупштине, објаснио је пројекат закона о чиновницима, са новим измјенама које је учинио министар г. Трифковић у погледу плаћа. Плаће се дијеле на основне, положајне и станарине. Основне плаће расту систематски сваке три године. Положајне плаће долинају се по положају, који има чиновник, а положаји су подијелени у 9 група. Прве три групе чиновника долазе на свој положај избором и пемају основне плаће, него је плаћа једна и фиксирана, т. ј. за прву групу 48.000 динара, за другу групу 42.000 динара, за трећу групу 36.000 динара. У ове групе долазе државни саветници, чланови касације, чланови Главне Контроле и редовни професори универзитета са 10 година службе.

Остали чиновници дијеле се у категорије. У прву категорију долазе они са факултетском спремом, у другу са матуром, у трећу са малом матуром, у четврту ананичници и у пету служитељи.

Њихове укупне припадности, т. ј. основна плаћа, положајна плаћа и станарина, у случају нормалног напредовања у положају, нагледале би овако:

Год. службе	Припадности укупно				
	Чиновник	Званичник	Служитељ	Служитељ	Служитељ
	I.	II.	III.		
1	5700	4380	4080	3480	3060
4	9960	7200	5800	4800	4080
7	11280	8280	6600	5280	4440
10	12360	9000	7200	5760	4800
13	14760	9720	7800	6720	5160
16	16500	11880	9480	7320	6120
19	19509	12600	10080	7800	6480
22	20700	13560	10680	8280	6840
25	24000	14760	11400	9240	7200
28	26100	16920	12960	9960	7560
31	29250	18486	14274	11040	8406

Сви чланови анкете сложили су се у том, да принципијелно одбију овај закон и да траже специјалне законе за поједине струке.

Али, да тиме не би дали повода одлагању ријешена чиновничког питања, чиновници са факултетском спремом пристају приремено на овај закон, односно повећања материјалног стања, до доношења специјалног закона за сваку струку, с тим да ова одредба уђе у предлазна наређења, а рок да не смије бити дужи од 6 мјесеци.

Затим, чиновници са факултетском спремом траже да разлика у плаћама између чиновника са факултетском спремом, као чиновника прве категорије и државних службеника последње категорије (служитеља), буде већа и јаче истакнута, на примјер 1:3, и крајње 1:5, с обзиром на почетну плаћу најниже категорије.

Наши дописи.

Скрадин, 20. маја.

(Сва гладно не вјерује). Дана 15 маја 1923. стигло је за нашу општину од владе 12 вагона кукуруза за припомоћ гладног пуцанству, којег су очекивали као оаебао сунце. Да говоримо од глади и потребама који су задесиле онај јадни народ, о томе анадемо сви безразлике и трговци и посједници и тежаци. Поред све ове потребе и вапаја гладнога народа, чујемо, да су неке осујане тикветине учиниле уток преко општине на Кр Далм Управу Сплиту, да се од тих 12 вагона половина прода и плате дугови општини. Питамо ту господу, која желе добра нашој општини, зашто су довели општину до ових тешких дана? Зашто се све чинило што је општина било на штету? Кад су безпотребно задужили управници општине г. демократи овај народ који се неће освијестити за 10 година, данас траже још и то, да на смртном часу од глади, спасава их од њихових прљавштина.

Доста се тога учинило за вријеме њихове управе, што је тешко помислити а камо ли дати у јавност. То ћемо замолили нашег данашњег врсног управника госп. К. Бибића да

полове мјештани и селане пак да нам изнесе детаље о овоме дугу што трпи наша општина, те једном иска изије дјело на видјело.

Истодобио молимо и Кр. Далм. Управу, да тај уток којег су учинили ти потписати слиједи, да им се не уважива — као што је више него сигурно да не ће — уаимајући у обзир овај гладни народ. Много јавност анаде о нашем овом несретном мјестанцу пак ћемо за сада да поступамо у рукавицама и ријешимо са овом ситном господом наше куће ствари да нам се са стране не смију.

Грађани и селани

Бенковац, 24. маја.

(Кривотворене лире. — Шверцоване аустријских новчаница у трећу зону). Јучер је Бенковац доживио велику сеацазију. У јутро у Задру је био заворен Долфо Беговић, јер је распачавао кривотворене лире. Иагледа да их је имао доста Једном другом, који је био с њиме успјело је побјећи на бициклу. Карабинјери на коњима који су га гонили пуцали су за њим све до наше границе. Послеје подне пак са дозволом наших власти дошли су талијански чиновници из Задра па су претресли дућан Д Беговића и још неколицине других мјештана Једнога од ових су затворили, јер је једном нашем капетану промјенио 250 лира по 4 динара, а онај кад је јучер чуо за случај, доноси је своје лире, које су биле фалсифициране и пријавио га. При претраци код Д Беговића нађено је у кочији испод сједала 220.000 аустријских круна, што му је сигурно остало од уношења ових новчаница у трећу зону. Рачуна се да је он и дружина пренио у трећу зону више милиона чистих аустријских круна на иамјену.

Иа треће зоне пак непрестано браојављају влади и поједним лицима, да се поспјешити са измјеном У трећој зони је нађено до 140 милијуна круна, а у самом Биограду око 20 милијуна. Већином овај новац потјече од шверцера Народ, сељак, занатлија и обртник, дали су веома мале количине на иамјену Већ иа евакуације друге зоне у Далмацији у трећој се зони већином трговало у лирама и динарима, а са крунама су се бавили шлекуланти Ради тога влада треба да поступа врло опрезно и да не на насједа онима, који су дали милијуне на иамјену.

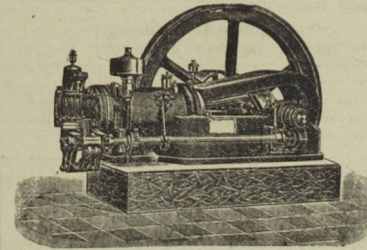

BERSON

Помажите „Просвјету“!

ТЕХНИЧКИ УРЕД OSKAR KRAUS

TRST - Via S. Nicolò 4/II.

Opskrbljuje kroz najkraće vrijeme sa motorima na naftu i benzin, motorima DIESEL, električnim motorima i dinamima, motorima za brodove i jedrenjače, kompletni namještaj za tvornice tjestenine, mlinske, sprave za tištenje maslina, za mehaničke i drvodjelske radione i sve ostale vrste mašinerija s tehničkim namještajem.

Цијене у динарима. - Информације и прораčун бесплатно.

КОНОБА СТАРОГ
ДЕСЕРТНОГ ВИНА „МАРАШТИНА“
и Спумантног вина (Шампањац)
ВАСО ЧОК и ЈОВО ПАКЛАР ШИБЕНИК (Далмација)

Скургину, Гаврилу Ивановићу, војницима пограничне трупе, те Марку Ивићу из Грацаца ради уморства Дмитра Шабиха, такођер војника пограничне страже. Марко Ивић у ноћи 22 марта 1922 год у договору са горе споменути војницима Русима хтио је да прикриом-чари неке ствари преко границе. Војник Д. Шабих, родом Србијанац, то је хтио спријечити и своју оданост савјесног вршења службе платио је глумом. Доказима се уствјердило да су га убили споменути војници Руси, те су прва двојица на темељу праворијска поротника били осуђени на смрт, трећи на 18 мјесеци тамнице, а Ивић на годину дана. Остали војници који су били присутни том убојству, кажњени су од 1 до 4 године тамнице.

Тучњава. Од неко доба и у Шибенику се основала Хаџа и прва задаћа је ове организације била да спријечи и сузбије рад Орујне Хаџавци су у више махова истиници своје републиканство покушавали да изазову конфликт са Орујном. И синоћ нешто иза једанаест сати, на Пољани Краља Петра сусрело се неколико омладинаца с једне и друге стране. Врући сами од себе, није им трело много да се угрију Хрватски омладанац, Доменик Бумбер, нагла темперамента, извадио је самокрес и повикао: „И мој самокрес пали!“ К њима је дотрчао један чиновник полиције и хтио да их растјера. Уто се Бумбер одмаче пар корака а предањ изађе Лукета Шиме, члан Орујне. Чуше се револверски хици Бумберу Уто је дотрчала полиције и кавкације почеше бježати, једни на једну а други на другу страну. Бумбер је рањен тешко у главу, те изгледа да му је пукла чеона кост, док је Лукета рањен у ногу. Оба су у покрајинској болници.

Убојача чиста. Да почасте успоменичко сељачка тј. савјетска влада. Руски раденик је најбједнији, беспомоћно створење, кога дави глад и оскудица и он је готов да се мири са сваки режимом, који би га ослободи овога савјетског режима, и који би му донио хљеба и слободе, јер под овим, бољшевичким, он пропада и постаје роб.

Узроци потреса.

Šibenik i njegova okolica. — Podzemne vode. — Jezera.

Šibenik nije još zapisao u svoje anale ovoliko potresa. Prvi potresi pojavili su se 29 aprila oko deset sati u jutro. I kroz punih osam dana osjećali su se češće sad jače sad slabije. Ali i poslije, naravno rjeđe, pojavljivali su se. Zadnji je bio u utorak 22. o. mj. oko 11 sati i četvrt prije podne.

S ovim pitanjem, koje je uznemirilo u velike Šibenik, a pogotovo okolicu, hoćemo malo da se pozabavimo.

Centar ovih potresa, prema izvještaju seizmološkog zavoda u Beogradu, jest otok Zlarin, pa Vodice i Zlosela. Uistinu u Šibeniku se potres osjetio da dolazi s mora, jer je išao prema istoku i izgubio se negdje iza Vrpolja. U Drnišu, kao ni u Kistanjama i Kninu nije se osjetio. Kod svih potresa zemlja bi se stresla uz kratki, podnučki tutanj, kao da se na nju srušila kakva silna gomada s nebeske visine, ili kao da su se brda prelamala.

Jer su ti potresi bili česti i svakodnevni i jer se eto pojavljuju skoro mjesec dana, razumljivo je, da se narod uplašio i da je počeo koješta nagajati. Zato ćemo letimično iznijeti uzrok ovih potresa. — Čiji su lokalni, jesti mnoge i ogromne podzemne špilje, koje se nalaze u okolini Šibenika i to ne samo ispod površine kopna i otoka, nego ispod samog morskog tla. Krka, te jezera Prokljan i Vrana sigurno su ve-

pak dr.ž. činovnici, koji su zvaničnoj dužnosti zalaže u navedena sela. Упозорјемо на ово горњу Дирекцију, еда томе одмах доскочи у име јавних интереса, јер се вишепут догодило, да је аутомобил пројурео кроз Кожловац празаи, а чекаоци морали за њим 10 клм. пјешаче — у Бенковац. Док се у Београду рачуна са редукцијом чиновника, није у складу да се тјера чиновнике на сувишно избивање из уреда!

Судбина запалијених лира и долара. Пред пар мјесеци били смо донијели вијест о запалијени веће количине лира и долара у Шибенику на пароброду „Босна“. Тај су новац слали неки сплитски трговци преко конобара у Трст. Шибенска царинарница, која је водила истрагу, изрекла је ових дана пресуду. Конобар „Босне“, три сплитска трговца и један банковни чиновник осуђени су сваки на по 50.000 динара глобе, а запалијени новац пропада.

Повишење цијена духану. Управа државних монопола духана повећала је цијене на цигарете и духан као и на све остале артикле, тако, да је цијена за „Екстра“ цигарете повећана од 700 на 750 динара за 1000 комада, „Вардара“ од 450 на 500 динара, „Неретве“ од 350 на 400 динара, „Морава“ од 250 на 300, „Зета“ од 175 на 225 и „Сава“ од 125 на 150 динара. Повишење су такођер и цијене духана: одреговачки флор од 400 на 450 динара по килограму, „Требиње“ од 350 на 400, „Вардар“ од 400 на 450, српски специјалитет од 225 на 250, српски специјалитет прве врсте од 150 на 200, српски специјалитет друге врсте од 100 на 125. Исто тако повишена је и цијена папира и то прве врсте од 1 динара на 1.50 динара и друге врсте од 0.75 на 1 динар. Цијена жигица повишена је од 0.75 на 1 динар. Главни разлог повишењу налази се, како управа монопола тврди, у повишењу режијума, тј. вјероватно да су овај мјеста „црпачи“ потреса јер се ту потреси рагљују и ту су најјачи. Није искључено, да ови локални потреси, тектонске нарави, не би могли имати своје узроке и испод литосфере, а у том случају потреси би могли бити и катастрофални, али претпоставка има мало могућности.

Istorija nam govori, da je u ovoj okolini bilo više promjena na zemaljskoj kori. Kad je voda mirna i bistra i danas se u Prokljanu u dubini od 15 m. vide Gavanovi dvorovi, za kog legenda veli, da je na Prokljanu imao svoja polja i dvore, ali zbog zločina njegova i njegove žene, Bog ga za života kazni i pod njegovim dvorima otvori se jezero, koje proždrije njega i njegovo sve bogatstvo. Od svega njegova ostala je jedino crkvića, čije se ruševine i danas vide na obalama Prokljana. Kod Tribuna vidi se u moru prastaro groblje i ruševine, koje su usljed potresa i promjene zemaljske kore došle pod vodu. Slično se vidi na Murteru, pa u Cavtatu i drugdje na našoj obali.

Ovi današnji potresi nijesu ni najmanje opasni. Kad bi došlo do promjene zemaljske kore, tad bi potresi bili vrlo jaki, česti, i najjači bi se na daleko čula i to ne bi išlo brzo, već veoma polako i postepeno, tlo bi tonulo malo po malo. Bilo bi interesantno da dogju stručnjaci a da prouče uzroke ovih potresa, kao i samo tlo, tim više što se je jedanput ovuda zemaljska kora mijenjala.

† Др. Јован Коцкар.

У четвртак у јутро нагло је преминуо у Новом Саду, народни посланик др Јован Коцкар. Увијек је био међу првима кад се радило за добро народа и отаџбине. Пошавши у Београд на своју дужност нагло му је позлило по путу и зауставио се у новосадској болници, гдје му је била извршена операција. Али је није преболело. У Осijekу основао радикални орган „Стражу“ и био њен главни уредник. Слава му!

Brzojavne i telefonske vijesti.

Sjednica Ministarskog Savjeta.

BEOGRAD, 26. U isto vrijeme kad je održavana sjednica Narodne Skupštine, bila je održavana i sjednica ministarskog savjeta. Vlada je zaključila da odbije predlog demokrata, da se ponovno ispita stvar Miovića, kojemu se mandat ima ukiniti. Za današnju se sjednicu parlamenta prijavilo svega 8 govornika, pa će se moguće već i prije podne završiti debata o spornim pitanjima. Poslije podne moći će se pristupiti izboru stalnog predsjednika Narodne Skupštine i zakletvi narodnih poslanika. Vlada je iza toga nastavila diskusiju o profesorskom štrajku. Ministar prosvjete Trifunović zalagao se za to, da se profesorima po mogućnosti izagje u susret. On se plaši da je profesorski štrajk početak pokreta svih intelektualnih radnika.

Narodna Skupština.

BEOGRAD, 26. Jučer je opet Skupština nastavila rad. Predsjednik dr. Peleš, saopštio je smrt radikalnog poslanika Jovana Kockara, komu ključ svi «Slava!» Zatim je dobio riječ Pera Marković, demokrat, govori o poništenju mandata i izborimo. Dr. Grgin prebacuje i demokratima i radikalima iz Hrvatske, da malo zalaze među narod. Za govora Radosavljevića bila je silna galama. Na poslijepodnevnoj sjednici prima se da M. Ivković dogje za poslanika na mjesto pok. Kockara.

Radikalni poslanik iz Crne Gore Tomo Orahovac, pedesetgodišnji narodni radenik veli, da je izjava crnogorskog separatiste uvreda za crnogorski narod. Ujedinjenje Srba i Crnogoraca ne datira od 30. novembra, već od prijem mnogo vijekova. Orahovac govori patriotski o jedinstvu pa mu cio parlament vijeće „Živio“. Na kraju svog govora veli, da ne postoji ni Crnogorica, ni Bosanica, ni Sumadince, nego samo Srbin. «Četiri slučaja» zaradila: podnosi se članje mjeđe da se zaraža lokalizuje.

Цијепљење дјеце. У цијелој Далмацији обавиће се цијепљење дјеце и то обвезатно. Сва дјеца од 1 до 10 година морају се подврћи цијепљању. Ове је мјере подузео Здравствени Одсјек ради погубељи ширења богиња (оспица) и других прилепчивих болести.

Испити врелости. На мјесној гимназији и реалној гимназији почињу испити врелости писмени 11 јуна, а усмени 18 јуна.

Дани Црвеног Крста. Главни Одбор Друштва Црвеног Крста Краљевине СХС одлучио је, да се ове године отпочне са извођењем друштвеног дана у цијелој земљи. За тај дан узет је 8. јуна, дан вјенчања Њ. В. Краља Његово Величанство Краљ благоизволио је одобрити ову одлуку главног одбора, те ће се почев од ове године што свечаније изводи друштвени дан, који ће ове године трајати 8., 9. и 10. јуна. Да се у Шибенику што свечаније проведу ти дани, срески одбор ставиће ће се у дотицај са свим надлештима, школама и друштвима, те ће накондно бити објављен програм свечаности.

Опћина и видане соколске аграде. Не знамо, колико има тачности у гласовима, који се чују, да је опћина даровала мјесном „Соколу“, за изградњу једног павиљона, своје земљиште пред „Кином Тесла“ и новом кухном браће Илијадина. Евентуални избор тог земљишта за ту градњу не би никако био добар и опћинска управа мора одустати од те мисли, ако је има. Јер је Шибеник већ довољно изнакажен, да би могао изгубити и оно мало могућности, коју још има, да смањи своје ружне облике, ако једног дана добије управу, која ће водити рачуна о тој нужности овог града.

Порота. На 22. о. мј. почела је предпоротним судом расправа против Петру Ивановићу Требојукову, Александару Максимовићу